herpy

GEKONY

Yucatan banded gecko

Coleonyx elegans

Smukły, nocny gekon naziemny z lasów południowego Meksyku, Gwatemali i Belize, z czarnymi, kanciastymi pasami na beżowym tle i ruchomymi powiekami. Jest spokrewniony z *Eublepharis macularius*, ale mniejszy i delikatniejszy, żywi się drobnymi owadami i potrzebuje ciepła oraz wilgotnej kryjówki.

Rodzina: Eublepharidae Dawna nazwa: *Coleonyx coleonyx; Gymnodactylus scapularis*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**13-18 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**8-12 lat**
Aktywność	**W nocy**
Tryb życia	**Naziemny**
Środowisko	**Suchy las i las deszczowy**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**60 × 45 × 30 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**24-28 °C**
Miejsce wygrzewania	**29-32 °C**
Temperatura w nocy	**20-23 °C**
Wilgotność	**50-60%**
UVB	**Opcjonalne**
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo, w parach lub jeden samiec z kilkoma samicami**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**11-12 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**1-2 jaj**
Inkubacja	**40-60 dni** przy 26-29 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Coleonyx elegans należy do gekonów powiekowych, podobnie jak *Eublepharis macularius*. Ma ruchome powieki, więc potrafi mrugać, czego większość innych gekonów nie umie. Pod palcami nie ma lamelek czepnych, dlatego gatunek żyje na ziemi i wspina się tylko nisko. Rozproszone, drobne guzki między delikatnymi łuskami grzbietu są cechą dużych gatunków w rodzaju.

Młode są pomarańczowoczerwone z beżowymi i czarnymi pasami oraz plamami. Z wiekiem kolor tła staje się bardziej beżowy, a czarne pasy zyskują ostre, ciemne obwódki i zmienne kształty. Epitet gatunkowy elegans oznacza wytworny i nawiązuje do rysunku.

Gatunek opisał John Edward Gray w 1845 roku na podstawie zwierząt z Belize. Jest smukły i osiąga ok. 13-18 cm z ogonem, a największa zmierzona długość od pyska do kloaki wynosi 120 mm. Młode mają po wykluciu zaledwie 3-4 cm. Ogon magazynuje tłuszcz i może zostać odrzucony, jeśli zwierzę się przestraszy. Odrasta, ale nigdy nie wygląda całkiem tak jak wcześniej.

Taksonomia niedawno się zmieniła: forma zachodnia, wcześniej nazywana *Coleonyx elegans nemoralis*, została w 2022 roku podniesiona do rangi odrębnego gatunku. Starsze dane mogą więc dotyczyć obu form. Zwierzęta z hodowli nie są powszechne, a w Europie gatunek rzadko pojawia się w handlu.

Występowanie i środowisko

Gatunek żyje w południowym Meksyku i dalej na południe, aż po północną Gwatemalę i Belize. Znany jest ze stanów Veracruz, Oaxaca, Tabasco, Jukatan, Chiapas i Quintana Roo, a także z Nayarit nad Pacyfikiem, ale stanowiska zachodnie należą prawdopodobnie do wyodrębnionego gatunku. Miejscem typowym jest Belize, wówczas Honduras Brytyjski.

Gatunek zgłaszano również z Hondurasu i Salwadoru, ale nie zostało to potwierdzone, dlatego tych krajów nie ma na mapie. Zasięg na mapie jest przybliżony i obejmuje Półwysep Jukatan oraz najbliższe części Meksyku i Gwatemali.

> **Naturalny zasięg:** Meksyk, Gwatemala i Belize.

ŚRODOWISKO

Gekon jest pospolity zarówno w lasach, jak i na terenach otwartych Półwyspu Jukatan. Zamieszkuje tropikalne, wilgotne lasy liściaste, gdzie żyje w warstwie liści na dnie lasu, ale występuje też w suchszych, kamienistych okolicach, do wysokości około 1000 metrów n.p.m.

W dzień ukrywa się pod kamieniami i korą lub zakopuje się, a nocą poluje na ziemi na drobne bezkręgowce. Gatunek preferuje około 24 °C. Pomiarów temperatury i wilgotności w jego siedliskach jest niewiele, więc wartości w terrarium opierają się na doświadczeniach z niewoli.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

Hodowla

TERRARIUM

Dorosłe zwierzę potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 60 × 45 × 30 cm (długość × szerokość × wysokość), a większe jest lepsze. Powierzchnia dna jest znacznie ważniejsza niż wysokość, bo gatunek żyje na ziemi. Dwa-trzy zwierzęta potrzebują większej powierzchni niż jedno.

Podłoże powinno nadawać się do kopania i najlepiej trochę trzymać wilgoć, np. włókno kokosowe zmieszane z piaskiem. Utrzymuj je lekko wilgotne do suchego, nigdy mokre. Urządź więcej kryjówek, niż jest zwierząt: kora korkowa, płaskie kamienie, odwrócone podstawki pod doniczki i małe jaskinie. Ciężkie kamienie muszą stać bezpośrednio na dnie terrarium, a nie na warstwie podłoża, żeby się nie przewróciły, gdy gekon kopie.

Zawsze zrób wilgotną kryjówkę, np. małe pudełko z wilgotnym włóknem kokosowym i otworem z boku. Wentylacja musi być na tyle dobra, żeby terrarium wysychało kilka godzin po zraszaniu. Nie używaj suszonego torfowca w kryjówkach: połknięte włókna mchu mogą spowodować śmiertelne zatwardzenie.

TEMPERATURA

Utrzymuj 24-28 °C w dzień i 20-23 °C w nocy, z ciepłą strefą 29-32 °C na jednym końcu, żeby zwierzę mogło samo wybierać. Temperatura nocna jest szacunkowa.

Ciepło może pochodzić z lampy lub z maty grzewczej pod częścią dna i musi być sterowane termostatem. Małe terraria szybko się przegrzewają, więc mierz temperaturę zarówno w miejscu grzania, jak i w chłodnym końcu, najlepiej termometrem na podczerwień. Chłodna przerwa zimowa może pobudzić rozród (zob. kopulacja).

WILGOTNOŚĆ I WODA

Utrzymuj wilgotność powietrza na poziomie 50-60 %, a zamiast tego stwórz wilgotny mikroklimat w kryjówce i w części podłoża. Zraszaj 3-4 razy w tygodniu, tak żeby część podłoża się zawilgociła, a na szybach pojawiły się krople, z których gekon może pić. Po kilku godzinach terrarium powinno znów być suche.

Postaw też płytką miskę ze świeżą wodą. Nie jest bezwzględnie konieczna, jeśli regularnie zraszasz, ale nie zaszkodzi. Gatunek pochodzi z wilgotniejszego klimatu niż jego pustynni krewni i nie wolno trzymać go całkiem sucho, ale też nie w zastałym, mokrym otoczeniu. Odwodnione zwierzę ma pomarszczoną skórę i zapadnięte oczy.

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest nocny i nie potrzebuje specjalnego oświetlenia. Światło sterowane wyłącznikiem czasowym przez 10-12 godzin lub światło dzienne z pomieszczenia zapewnia stały rytm dobowy. W nocy musi być ciemno.

UVB nie jest konieczne, jeśli owady są posypywane wapniem i witaminą D3, a nie zbadano, czy gatunek odnosi z niego korzyści. Jeśli chcesz je zapewnić, użyj słabej świetlówki dla gatunków cieniolubnych nad niewielką częścią terrarium, żeby zwierzę zawsze mogło całkowicie schować się przed światłem. Unikaj mocnych lamp punktowych i kolorowego oświetlenia nocnego.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ŻYWIENIE

Gekon żywi się owadami i innymi drobnymi bezkręgowcami. Jako podstawowy pokarm nadają się karaczany dubia lub świerszcze, a małe mączniki, larwy muchy black soldier i larwy barciaka urozmaicają dietę. Owad karmowy może być najwyżej tak długi jak odległość między oczami zwierzęcia, czyli ok. 3 mm dla świeżo wyklutych młodych i 6 mm dla dorosłych.

Dobrze karm owady przed podaniem i posypuj je wapniem oraz witaminami. Warto postawić w terrarium małą miseczkę z czystym wapniem w proszku. Młode karm codziennie lub co drugi dzień, dorosłe kilka razy w tygodniu. Obserwuj sylwetkę: ogon powinien być pełny, ale nie gruby. Miska na pokarm, z której owady nie mogą się wydostać, zapobiega chowaniu się ich w podłożu, a wiele zwierząt uczy się brać pokarm z pęsety.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Gekon jest płochliwy i aktywny nocą. Zwierzęta z odłowu są często nerwowe i łatwo odrzucają ogon, natomiast osobniki z hodowli mogą przyzwyczaić się do opiekuna i z czasem znosić ostrożne branie na rękę. Gatunek jest mały i delikatny, więc trzymaj go nisko nad miękką powierzchnią i nigdy nie chwytaj za ogon.

Samce są wobec siebie agresywne i nie mogą mieszkać razem. Samca można trzymać z jedną lub kilkoma samicami, a samice zwykle mogą żyć razem, jeśli jest miejsce i wiele kryjówek. Zwierzęta mogą dzielić miejsce odpoczynku bez walk, ale rozdziel je, jeśli zauważysz pogryzienia lub stres. To zupełnie normalne, że zwierzę ukrywa się przez cały dzień, więc nie wykopuj go, żeby je zobaczyć.

Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Płeć łatwo rozpoznać u dorosłych zwierząt: samiec ma zgrubienie u nasady ogona i wyraźne pory przed kloaką, między tylnymi nogami. Samica nie ma ani jednego, ani drugiego. Samice rozmnażają się po raz pierwszy w wieku 11-12 miesięcy. Mimo to zaczekaj, aż samica będzie w pełni wyrośnięta i w dobrej kondycji, zanim przeznaczysz ją do rozrodu.

GODY I KOPULACJA

Zaleca się przerwę zimową trwającą kilka miesięcy bez ogrzewania, aby pobudzić rozród. Wyłącz np. ogrzewanie na około osiem tygodni i pozwól zwierzętom odpocząć w 17-19 °C bez karmienia. Następnie dołącz samca do samicy na jeden do dwóch tygodni i ponownie go odłów. Samice z tego rodzaju potrafią przechowywać nasienie, więc jedna kopulacja może wystarczyć na kilka zniesień.

Samiec prawdopodobnie gryzie samicę w kark podczas kopulacji, tak jak u *Coleonyx variegatus*. Obserwuj zwierzęta przez pierwsze noce.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa jaja parami, rzadziej pojedynczo, i zakopuje je w podłożu lub składa w wilgotnej kryjówce, jeśli taka jest. W ciągu roku może być kilka zniesień, ale nie ma pewnych danych z niewoli, dlatego ich liczba nie jest podana w tabeli.

Zapewnij samicy wilgotną kryjówkę lub pojemnik do składania jaj z wilgotnym wermikulitem albo włóknem kokosowym. Jaja trzeba wyjąć i inkubować, w przeciwnym razie wyschną lub zostaną wykopane. Przez cały sezon podawaj samicy dodatkowy wapń i więcej owadów.

INKUBACJA

Umieść jaja do połowy w wilgotnym wermikulicie w małym pojemniku z kilkoma otworami wentylacyjnymi, nie obracając ich. Wodę dodawaj z boku, żeby jaja nie zamokły. Pojemnik stawia się w małym inkubatorze lub na macie grzewczej sterowanej termostatem.

Inkubuj w 26-29 °C przy wilgotności co najmniej 80 %. Wyklucie następuje po 40-60 dniach. Wartości te zaczerpnięto od *Coleonyx variegatus* i podobnie jak u tego gatunku płeć jest prawdopodobnie określana przez chromosomy płci, a nie przez temperaturę.

ODCHÓW MŁODYCH

Młode mają po wykluciu zaledwie 3-4 cm. Pierwszy raz jedzą po pierwszym linieniu, w wieku 5-8 dni. Podawaj im mikroświerszcze i inne bardzo małe owady, posypane wapniem i witaminą D3, i trzymaj je na ręczniku papierowym z małą wilgotną kryjówką.

Trzymaj je pojedynczo lub w małych grupach osobników tej samej wielkości i rozdziel je, jeśli któryś zostanie pogryziony lub jest przeganiany. Rozmiar utrudnia zarówno obsługę, jak i karmienie, a straty jaj i młodych są największym wyzwaniem w rozmnażaniu tego rodzaju. Regularnie waż młode, żeby śledzić ich wzrost.

Zdrowie i częste błędy

Gatunek uchodzi za odporny, ale doświadczenia weterynaryjne z nim są nieliczne. Typowe problemy to:

- Odwodnienie, jeśli terrarium jest zbyt suche, a zwierzę nie ma wilgotnej kryjówki. Skóra się marszczy, a oczy zapadają.
- Zatwardzenie, jeśli zwierzę połyka luźne podłoże. Suche włókna torfowca mogą spowodować śmiertelne zatwardzenie. Używaj równego, lekko wilgotnego podłoża.
- Niedobór wapnia, jeśli owady nie są posypywane, zwłaszcza u młodych i samic w rozrodzie.
- Przegrzanie w małych terrariach ze źródłem ciepła. Mierz temperaturę w kilku miejscach.
- Utrata ogona podczas brania na rękę lub walk. Odrasta, ale wygląda inaczej. Bardzo cienki ogon może świadczyć o głodzie lub chorobie.
- Pogryzienia i stres, jeśli samce są trzymane razem lub kryjówek jest za mało.

Zdrowe zwierzę ma czyste oczy i pełny ogon. Zgłoś się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli zwierzę traci na wadze, nie chce jeść przez kilka tygodni lub leży osłabione.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.